

KNIHA O TICHU

Josef Formánek

ukázka z kapitoly LOVEC TYGRŮ:

Na větvi stromu v dáli pode mnou se houpal nazrzlý gibbon. Ten letmý okamžik, co jsem ho viděl, jsem mu záviděl tu volnost, bezstarostnost. Potom můj zasněný zrak sklouzl s letícími ptáky dolů a tam jsem spatřil úhledné miniaturní rýžové terasy, malé vesničky a ještě níž, na nehybné hladině jezera, zrcadlo nebe.

Mihotavá chvíle vnitřního ticha.

Dolů jsem šel s nemluvným, sebevědomým, ale milým člověkem, jež vyzařoval na první pohled jistou vnitřní sílu.

Představil se mi jako Rizal, bývalý lovec tygrů.

Cestou mi utrhl listy, jimiž když se člověk potře, nejdou na něj pijavky (*chtěl jsem si ověřit, jestli to je pravda a natřel jsem si jimi jen jednu nohu, abych to vyzkoušel*) vyšplhal se pro chlebovník, odřízl z liány kus kůry, jejíž odvar zastaví bolest hlavy a nachlazení v období dešťů. Prozradil mi též kouzelná slova, která si říká před každým lovem a prales mu pak díky nim vždy pošle před pušku jedno zvíře.

Jen tak mimochodem mi ukázal stopu tygra u rozválených kapradin, kde zřejmě v poledním horku odpočíval pod vyvráceným stromem.

Pak mi předváděl, jak vábí trpasličí jelínky, na něž kdysi lákal tuhle šelmu. Vyprávěl, že ona ale tady na Sumatře není pánem pralesa, neboť od svého dědečka, minangkabauckého šamana, bezpečně ví, že skutečný vládce přírody je černý kozel lesní antilopy, jehož kus rohu jako talisman u sebe prý kdysi nosil každý lovec, aby ho ochránil i před tygrem.

LOVEC TYGRŮ

„Už je ale nelovím. Vláda to zakázala a nestojím o žádné problémy,“ a ukázal mi tygří špičák, který se mu houpal na krku a řekl: „Tehle velkej kocour byl před lety poslední. Teď chodím se psy jen na lov divočáků. Krásně si u toho vyčistím hlavu. O tygrech už jenom vyprávím těm, co si mne najmou jako průvodce pralesem. Japonští filmaři o mně a tygrech v minulosti natočili dokument a od té doby mám pořád koho provázet. Nejen turisty, ale i bohaté Javánce. Nechám si za svůj čas zaplatit. Z materiálních věcí mám tak vše, co potřebuji, a po ničem dalším netoužím. Občas také léčím.

Jednou jsem pomocí amuletu dokonce uzdravil našeho ministra. Ale nejsem takový kouzelník jako dědeček. Nad ním dokonce přestalo pršet, když šel v dešti, takže všichni, co šli s ním, byli mokří, jen on ne. To jsem se od něj nestihl naučit.

V mládí jsem totiž odešel za penězi do Padangu, kde mě potkal jeden promotér a angažoval mě kvůli absenci bolesti do místního boxerského klubu. Byl jsem neúnavný, i když jsem byl bit.

Myslím, že mi to šlo, ale přitáhla si mě zpátky džungle.

Ten pocit, když stojíš sám uprostřed lesa a slyšíš ticho za tím vším, i za křikem ptáků, je k nezaplacení.“

Napadlo mě, že to je možná člověk, jehož jsem měl kvůli své knize potkat, ale přesto mě v té chvíli jeho příběh kupodivu vůbec nezajímal – v hlavě jsem měl jen to uklidňující ticho, které jsem z něj cítil.

Přebilo všechno.

Jakoby spolkl nějakou pilulku čiré přítomnosti a všechny jeho trable, ty minulé i ty teprve tušené, se rozplynuly.

Řekl jsem si, že jediné, co si od lovce tygrů odvezu, je touha naučit se žít stejně tiše, jednoduše a laskavě.

Spíš než na další zákruty z jeho života, si dnes vzpomenu na jeho stálý jemný úsměv, kterým odemykal tváře vesničanů či srdce lidí, které provázel pralesem a oni díky němu najednou ucítili chuť žít stejně pomalý a klidný život jako on.

Pamatuji se, jak si užíval cestou k jezeru všechny pozdravy vesničanů, s díky odmítal pozvání na čaj... Místní ho zřejmě vnímali jako živou legendu, která jim však byla ochotná kdykoliv pomoci. Bez ptaní pomohl staré ženě zdvihnout těžký kmínek spadlý na úzké políčko bylin a se smíchem vytáhl z kapsy bonbóny pro místní děti, které neobletovaly mne – cizince, ale jeho – štědrého strýčka Rizala. Potomka lovců, který našel svůj klid i v takové civilizaci, jakým dnes náhorní plošina Bukittingi bezesporu je, a možná ho též objevil v pokojném jednání s dcerou, ženou, sousedem i cizincem.

Nechtěl jsem jeho příběh.

Chtěl jsem jen to zvláštní uklidňující ticho, které jsem v jeho přítomnosti cítil.

Vyprávěl mi, jak má rád chvilkové strádání, běh za poraněným zvířetem do naprostého vyčerpání, procházku lesem ve studeném dešti, kdy se choulí pod větve i ptáci a on se cítí jako král. Že chce žít pomalý a spokojený život s rodinou. Nic mu prý neuteče.

Ta obyčejná slova od takového člověka ve mně rezonovala.

Chtěl jsem s ním strávit víc času, ale on rozpačitě ze strany na stranu pokýval hlavou: „Chceš jít se mnou na lov prasat?“

Zasmál jsem se: „To ne... Jen mě zajímá, jak to, že z tebe jde takový klid. Nechápu to.“

„Na tom není nic k pochopení,“ zavrtěl hlavou.

Zatvářil jsem se smutně.

Začal se řehtat. Srdečně jsem se rozesmál také. Děti, cucající bonbón, se zubily, i když nám nerozuměly.

Když jsem Rizalovi podával ruku, aspoň jsem to naposledy zkusil: „Dobře. Ale jak v sobě najdu klid, který z tebe cítím? Lze nalézt ticho?“

Řekl mi jen pár vět: „Nesmíš se bát. Když chceš ulovit ticho, chceš ulovit něco velkého. Většího než je tygr. Víš, že lovíš něco velkého, takže jestli se bojíš tygra, nehledej ho. Protože když ho budeš hledat s mokrymi kalhotami, ucítí tě na dálku. A vaše role se vymění. On uloví tebe.“

Aha, pomyslel jsem si, zamlouvá to, no nic. Usmál jsem se: „Tak se omlouvám za hloupou otázku.“

Zasmál se také, díval se mi pozorně a klidně do očí: „Tygr z tebe musí cítit, že jsi sebejistý. V úplném klidu. Bez zájmu o něj, ale pozorný. Pomalý, ale schopný rychle reagovat. Pak tě nesežere. Nezná tě a když neutíkáš, chováš se pro něj divně. Je zmatený. Lidé většinou před tichem i tygrem utíkají.“

Když tě tygr dostihne, otoč se. Musíš se dívat jeho směrem, ale tak půl metru vedle, hlavu lehce skloněnou. Když zaútočí, zvedni ruce jako orangutan a řvi. Máchni mu rukou před tlamou, když skočí. Zakousne se. Pak mu tou druhou vypíchni oči. Obě.

Takhle přežil můj jednoruký dědeček. Tu ruku si sám usekl. Uťal, co by ho nakonec otrávil.

Zanícená ruka by ho sežrala. Byl to velký kouzelník.

Takhle to je i se životem. Když ale zaútočí život, je už pozdě. Jemu oči nevydloubneš.

Život je ve všem. Proto se chovám ke všem laskavě. Držím slovo. I směrem k slabým. K chudým i malým. K cizincům jako si ty. Ke všem.

Ničeho pak nelituji. Buď jako najedený a vznešený tygr. Buď milostivý jako dobrý král. Buď vnímavý a hlavně potichu. Každý den! Tygr není tygrem jen občas, když chce, ale celý život. Jinak

není tygr, ale šašek. Poslouchej ticho. Dělej, co tě baví. Miluj to. Miluj svou rodinu. Uvolni se. To je všechno. Nemám víc, co bych ti řekl.

Dole u jezera dělá bratranec výborné grilované ryby s arašidovou omáčkou. Stánek s modrou plachtou hned vedle tržiště. Dej si je, stojí za to. A na... tady máš na cestu bonbón.“

Vzal jsem si ho, poděkoval a uklonil se. Lovec tygrů se uklonil též a ještě dodal: „Nic neodmítat je první dobrý krok. Dobrou cestu, příteli!“

Z pralesa za námi se ozvaly cikády a ve mně se už tehdy začalo probouzet trvalé ticho, jenže já o tom ještě nevěděl...

Pouze jsem Rizalovi věřil každé slovo. Museli byste ho vidět.

Ten člověk v sobě měl v něco nepopsatelného. Pokojného, vznešeného... bezstarostného.

Ve stánku u jeho bratrance jsem si všechno, co mi říkal, hned zapsal do ušmudlaného sešítku, který jsem si tam navíc potřásl arašidovou omáčkou. Od té doby můj zápisník voní trochu jako ona.

Ryby byly delikatesní.

Život je skvělý, říkal jsem si, unavený, zpocený, špinavý, se zakrvácenou botou. Od pijavky na té noze, kterou jsem si listem nahoře v pralesi nepotřel, abych si to, co říká lovec tygrů, ověřil...

Neřekl tehdy na mé počínání ani slovo, jen se pousmál.

Ó, jak jsi mazaný, chechtal jsem se teď sám sobě, své hloupé chytrosti a bylo mi zvláště dobře.

Spolu s vůní z velkých bílých květů ze stromu na malé pláži jsem pořád ještě cítil ten Rizalův klid.

S určitostí vím, že jsem tehdy jen pokynutím odpověděl na mávnutí blízko u břehu pádlujícího rybáře a pak dlouho bez hnutí poslouchal zpěv meuzína, smích vrásčitých babiček u stánků s jídlem, potom sílící koncert cikád a šplouchání vln – donekonečna.